

Rock & decibel

— härligt men farligt

I somras slog Björn Skifs tidernas rekord på svensktoppen. Hans låt "Håll mitt hjärta" hade legat i över två år på listan. Längre än så har dock han själv haft andra tongångar att lyssna till. Musiken har gett honom gnisslande tinnitus. Och det ljudet ligger kvar för alltid. Möt Björn Skifs i ett samtal om ljudnivåer, branchens utveckling och om den egna hörapparaten.

TEXT: SARA NORMAN FOTO: PETER KNUTSON

DET FINNS INGEN TVEKAN. Frågan om han någon gång ångrat sitt yrkesval får bara "NEJ" till svar. Om Björn Skifs tittar i sin backspegel och tänker att en karriär på kontor kanske hade skonat hans öron är han ändå säker på sin sak. Det var värt det.

– Fast det säger jag inte till killarna när jag vill att de ska skruva ner volymen, säger han med ett skratt.

Men han är allvarlig när han förklarar för sina söner att det inte är kul att bli hörselskadad, att ha det här som han har. Och han håller alltid koll på volymen när de lyssnar i lurar. Är det för högt måste de skruva ner, eller stänga av.

Den folkkäre artisten har heller inga planer på att varva ner. Musiken är fortfarande central för 58-åringen som kör hårt med musiker, listhittar, turnéer och tv-framträdanden. Men i dag skyddar han hörseln, något som nästan alla i branschen börjar göra.

Och nu ser han till att ta pauser mellan de intensiva perioderna av framträdanden. När han tar emot Auris i sin trädgård i slutet av augusti är han nyss hemkommen från Gotland och har varit långledig efter "Björn Skifs show" som gick för utsålda hus i Göteborg hela varen.

Vanlig arbetsskada

Björn Skifs säger att det är ungdomligt övermod som bär skulden till hans hörselskada. Åratal i små lokaler och klubbar, tätt, tätt inpå högtalarna, och de oändliga timmarna invid orgeln, med en oförtruten tro på den egna osårbarheten, satte till slut spår.

"Högt är ball, det är bara kul, härligt," var den gällande inställningen till volymen.

– Visst är det en arbetsskada, det kan jag ta gift på, säger han.

För omkring 15 år sedan började suset. Det kom smygande och gjorde sig hemmastatt någonstans till höger, inuti Björns huvud. Där började det växa och han beskriver det i dag som ett oavbrutet gnissel som

går upp och ner. Ljudet stegras när han är förkyld, stressad eller bara trött.

– Jag tror att jag känner mig tröttare också eftersom det låter hela tiden, även när jag inte hör det. Det låter ju också när jag sover och annars när jag inte tänker på det för att det är andra ljud runtomkring, berättar Björn.

På den tiden var Björn Skifs engagerad i ett evenemang som kallades Badrock. På somrarna samlade han artistkolleger för att uppträda några veckor på Öland. Badrock växte för varje år och vid vissa spelningar var det uppemot 20 000 personer i publiken. Det krävdes stora scener och anläggningar för att nå ut, och då krävdes också lyssningshögtalare på scenen för att artisterna skulle kunna höra sig själva.

– En del artister ville ha starkt, en del mindre starkt, men överlag var det väldigt starkt på scen. Både musiker och sångare skulle höras och alla vred upp sina saker mer och mer och till slut blev det olidligt. Jag minns att jag gick av scenen vid ett tillfälle och tänkte att "det här är vanvett".

Att tinnitus är vanligt i branschen är han bara alltför medveten om. Handens alla fingrar räcker inte för att räkna upp de vänner som också har drabbats. I jämförelse tycker han att han har haft tur.

– Det är lite jobbigt för att ljudet finns där hela tiden, men jag tycker att det går bra. Jag har ett sus som jag har vant mig vid, men ingen ton. En del hör ju toner, och det måste vara svårt som musiker, säger Björn Skifs och uppskattar att han 80 procent av tiden inte tänker på sin tinnitus.

Har hörapparat

Men några år efter gnisslets inträde började Björn Skifs även att höra sämre. Framför allt på höger öra har hörseln försämrats och det är en process som inte verkar stanna upp. Den hörapparat han provade ut för ett par år sedan börjar det nu bli dags att byta ut.

– Jag har inte mätt hörseln på över ett år, men jag forts.

FÖDD: 1947 i Vansbro.

HÖRSELSKADA: Hörselnedsättning och tinnitus. Har hörapparat.

FAMILJ: Hustrun Pernilla, sönerna Oliver, 17, Jonathan, 14 och katten Lazy.

AKTUELL: Svensktoppsrekord med "Håll mitt hjärta". Gäst i Doobidoo i tv 23 september. Turné med Putte Wickman i september/oktober. Ny skiva i november.

SENASTE BOK: "The Autograph Man" av Zadie Smith.

SENASTE FILM: Livet från den ljusa sidan (såg den igen).



Dina förmåner som HRF-medlem

Du vet väl att du som är medlem i HRF kan få en rad förmånliga rabatter?

Medlemsförsäkring. Medlemmar omfattas av HRFs olycksfallsförsäkring hos Folksam när de deltar i verksamhet anordnad av en HRF-förening.

Billigare bensin. HRF-medlemmar med Statoil-kort får 6-25 öre rabatt per liter bensin (beroende på inköpt volym) samt 10 öre rabatt per liter diesel på alla Statoil-stationer i Sverige. För varje tankad liter stödjer du dessutom HRFs Hörselfonden med 2 öre. Ansökningsblankett för Statoilkort finns hos Statoils kundtjänst 08-429 63 00.

Billigare telefoner. HRF-medlemmar får storkunds-rabatt hos företaget Dialect vid köp av GSM-mobiltelefoner med tillbehör, trådlösa telefoner, stationära telefoner, headsets, faxar och växlar. För information om priser och närmaste butik, kontakta: Dialect, tel 020-42 02 02 eller gå in på www.dialect.se

Billigare resor/hotell. HRF-medlemmar har rabatt på privat- och konferensresor med Silja Line, samt specialpris på de hotell Silja Line samarbetar med. För mer information och bokning, kontakta Silja Line, tel 08-22 21 40 (privatresa) eller tel 08-22 08 30 (grupp- och konferensresa). Uppge ditt medlemsnummer samt HRFs avtalsnummer: 11 66 05 10.

Billigare hotell. HRF-medlemmar har rabatt hos Scandic Hotell, både som privatpersoner och vid HRF-arrangemang. Vid bokning, uppge HRFs avtalsnummer: D 35 911 8544.

Billigare kurser. HRF-medlemmar får 15 procent rabatt hos Lexicon i Uppsala, som erbjuder distanskurser via Internet, bland annat för PC-körkort. För mer information, kontakta: Lexicon, tel 018-65 30 80 eller gå in på www.lexicon.se/ uppsala.

Många föreningar har egna, fina rabatterbudanden, framför allt på billiga hörapparat-batterier. Prata med din förening!



”Jag har sagt åt dem att de får stå ut med att jag säger ’va?’ ganska många gånger och bett att de inte ska bli irriterade, för jag rår ju inte för det.”

Efter ett par justeringar har hans hörapparat blivit till stöd, framför allt i stimmiga miljöer, med flera personer.

– Är det fler än sex som pratar då är det hopplöst och jag får börja läsa på läppar, säger han.

Men trots att hörapparaten är bra ibland, besväras han av ocklusion, en instängd känsla, och av att höra sig själv.

Han är medveten om att hörseln kan komma att försämras ytterligare, men går inte omkring och oroar sig.

– Det skulle det gå för mycket energi till. Jag tar det som det är, så får vi se hur det blir, säger han.

Men nuförtiden han är också noga med att skydda hörseln för kraftiga ljud. Han sätter stort värde på den radikala förändring kring decibelhanteringen i artistbranschen som skett de senaste tio åren. Medan få tidigare tänkte på att stark volym kunde få konsekvenser är medvetenheten i dag mycket högre.

– Nu har de skärpt lagen också, men förr kunde de spela hur högt som helst. Det är någonting med känslan... rock'n roll och hög volym. Men jag har varit på konserter som jag har gått ifrån för att jag har mått illa av volymen, säger Björn Skifs.

Ny teknik skyddar hörseln

I dag har modern teknik trätt in och erbjuder möjligheter till högre kvalitet på spelningarna samtidigt som musikernas hörsel skyddas. De flesta artister uppträder nu med små hörlurar i öronen (*in ear*). De skyddar mot buller och är kopplade till en liten trådlös mottagare som man kan bära till exempel i bältet. Då går det att mixa ljudet så att alla artister får det som passar dem själva bäst. Volymen kan de reglera individuellt.

– Tyvärr hör du inte publiken då, så i början var jag lite emot det för jag vill gärna ha kontakt. Men samtidigt så skyddar det ju hörseln. Det ger även en effektivare lyssning, så att du hör bättre om du sjunger rent. Det är så mycket andra ljud på scenen än dem du själv åstadkommer, och då höjer man gärna sitt eget ljud. Men här kan man ställa in perfekt i förväg, och till exempel ta bort allt utom keyboard och gitarr om man vill. Det är väldigt behändigt.

Utvecklingen mot ökad medvetenhet och förbättrad teknik välkomnas nog av de flesta, och anammats i synnerhet av de yngre musikerna, tror Björn. Men att få ner volymen på spelningar och andra platser i samhället, och att skydda hörseln, är allas ansvar, anser han:

– Alltifrån föräldrar till folk som skapar höga ljud och folk som tillåter höga ljud. Det är ett gemensamt ansvar. Vi får en generation som är jävligt illa hörande annars.

Ny skiva släpps i höst

För egen del så tar han hörselskadan med ro. Inte något att göra stor affär av. Men inte heller någonting att hymla eller smussa med. Han talar gärna om saken. Privat påverkar det ju också livet och hemma är de välinformerade. När familjen sitter och ser på tv och Björn kommer in är de vana vid att han greppar fjärrkontrollen och ökar styrkan.

– Jag har sagt åt dem att de får stå ut med att jag säger va' ganska många gånger och bett att de inte ska bli irriterade för att jag rår ju inte för det.

Han ler lite när han säger att det kan få komiska följder ibland när han hör något helt annat än vad de har sagt.

– Då tänker jag på gamla farfar, när han hörde fel och vilka roliga historier det blev. Nu är man själv där. Märkligt.

Han ropar på katten Lazy som kommer sättande över ängen som en trofast hund. De gosar en stund. Sommarledigheten är snart slut och Björn Skifs går en händelserik artisthöst till mötes.

Fredag den 23 september ser vi honom tävla i underhållningsprogrammet Doobidoo i SVT1. I slutet av september turnerar han på konserter runt om i landet med Putte Wickman och Anders Berglunds storband.

– Det blir jättekul och känns som ett hedersuppdrag att jobba med en av världens bästa musiker, säger Björn vördnadsfullt.

Senare kommer han att vara gästartist i Jill Johnssons julshow i Hasses Lada utanför Båstad. Då kommer dessutom en helt ny skiva av Björn Skifs att finnas i butikerna.

När det är dags att för oss att ta några bilder vill han gärna hämta sin blekta jeansjacka. ”Det blir så grått annars”.

Nu blir han blåblus för hela slanten, med blåglittriga ögon. Björn Skifs – så som publiken känner honom.

En rätt så vanlig kille, stjärnglansen till trots. Jordnära. Enkel och bussig. Med lite nedsatt hörsel. ●

har en rejäl dipp i kurvan, framför allt i diskanten och mellanregistret. Vissa röster är svåra att höra, men en fyllig röst hör man lättare.

Utän att tänka på det har Björn börjat vända sin vänstra sida mot personen han pratar med. Och försöker hans fru Pernilla att säga något när han ligger med vänster öra mot kudden, ja då hörs det bara ett mummel.

Det var en kollega med samma problem som rekommenderade Björn att skaffa hörapparat.

– Han visade mig de här små, nya hörapparaterna, som försvinner in i örat. Inga sladdar, inga lurar, en liten plutt i örat bara. Så jag gick och provade ut en sådan, säger han förtjust.

Oroar sig inte

Han berättar levande om första gången han skulle använda apparaten och plötsligt hörde något som brakade. Det var gruset som krasade under fötterna, som han inte hade hört annars.

– Jösses vilket liv jag för, tänkte jag. Det var en wow-upplevelse.

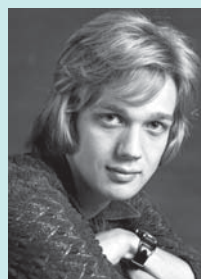


FOTO: BONNIERS/PRB

1970. Björn var bara 22 år och redan etablerad som skådespelare och artist. Första popgruppen, ”Slam Creepers”, hade splittrats, men Björn fortsatte på egen hand med turnéer, krog- och tv-shower.

Tredje gången Björn Skifs ställde upp i melodifestivalen vann han. Året var 1978, och låten hette ”Det blir alltid värre framåt natten”. Låten var skriven av Peter Himmelstrand och producerades av Bengt Palmers.



FOTO: OLLE LINDBERG/PRB

Sommarna 2000-03 arrangerade Björn med sin fru Pernilla evenemanget ”Speldosa”. Det var en festival i Sälen med både folkvisor och rockmusik. Herman Lindqvist var med på ett hörn.



FOTO: MAGNUS WENNMAN/PRB